

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 27 augustus 2009

MEDITATIE

De gezonde woorden

De tekst is een liefdevolle apostolische vermaning van Paulus aan zijn geestelijke zoon Timotheüs. De brief waarin deze woorden voorkomen, is geschreven vanuit de gevangenis te Rome. Het einde van de apostel nadert. Spoedig verwacht hij zijn terechtstelling. Hij schrijft dat de tijd zijner ontbinding aanstaande is.

Gelukkig de mens, die na een leven van strijd en tekortkomingen mag zeggen: "Ik heb de goede strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden; Voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere in die dag geven zal".

Maar, voordat hij dit leven verlaten zal, heeft hij behoefte nog een brief te schrijven aan zijn geestelijke zoon Timotheüs, aan wie hij zo nauw verbonden was. Deze brief is echter niet zomaar een brief van een goede vriend. Neen, deze brief draagt apostolisch gezag. Paulus, en al Gods ware dienaren, hebben een zedende God achter zich. Daarom hebben ook de dienaren niet hun eigen woord,

Houd het voorbeeld der gezonde woorden, die gij van mij gehoord hebt, in geloof en liefde, die in Christus Jezus is.

2 Timótheüs 1:13

mening of opvatting te prediken, maar het: "Zo zegt de Heere!"

Het woord van onze tekst is dan ook een Woord Gods tot de kerk van alle eeuwen. Het is een Goddelijke opwekking en vermaning. Het woord "gezond" komt vaker voor in de brieven van Paulus. We lezen over "de gezonde leer", of "de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus", of "dat de oude mannen nuchter zijn, gezond in het geloof". De letterlijke betekenis wijst op het niet ziek zijn, welvarend zijn, zonder letsel zijn, terwijl overdrachtelijk de betekenis is: deugdelijk, geschikt om iemands welzijn te bevorderen. Ze zijn heilzaam, gezondmakend..

Dat kan van de verderfelijke leer van de valse leraars en dwaalgeesten niet

gezegd worden. Paulus schrijft over die gevaren in de volgende hoofdstukken. Daar is het ongodelijk roepen, de loochening van de lichamelijke opstanding uit de dood, de hypocriet die wel spreekt over de godzaligheid, maar de kracht van de godzaligheid loochent. En vaderlijk, maar met apostolisch gezag, waarschuwt hij Timotheüs: "Houd het voorbeeld der gezonde woorden, die gij van mij gehoord hebt!"

Lezer(es), de dwalingen van toen zijn er nu nog. Men spreekt van tijdsgebondenheid van de Schrift, van een nieuwe bekeringsweg, van nieuwe theologische ontdekkingen. Het Evangelie moet anders gelezen worden dan vroeger, die oude uitleg en exegese is verkeerd. De Bijbelse termen en woorden krijgen nieuwe inhoud. Men gebruikt ze nog wel, maar vult ze anders in. De Bijbelse term "wedergeboorte" wordt verwisseld met "een komen tot geloof". Meer dan ooit is in deze tijd nodig de apostolische vermaning ter harte te nemen.

U wordt onderwezen in de gezonde woorden. Het is de leer die gezond maakt. Het is de leer van de verlorenheid in Adam en de rijkdom van de genade in Christus; de leer van zonde en genade, verkiezing en verantwoordelijkheid, vloek en zegen. De leer van zalig worden uit genade door de verdienste die Christus heeft aangebracht. Het is de leer van het eeuwig welbehagen Gods, van soevereine genade en ontferming, van eeuwige verkiezende liefde, voor een gemeente die verloren ligt in zonde en ongerechtigheid.

O, houd het voorbeeld der gezonde woorden tegenover alle dwaalleren, hoe aangenaam ze ook klinken in het oor, of hoe aannemelijk ze ook schijnen. De gezonde leer is de leer, verwoord in onze belijdenisgeschriften. Daarom, lees, graaf, studeer in onze Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leeregels. Daarin vinden we de gezonde leer die naar de godzaligheid is, gegrond op de Schrift.

Inhoud

87e jaargang

Nr. 47

- 1 Meditatie: De gezonde woorden
- 2 Bijbelstudie: Psalm 139 (11)
- 4 Verhouding kerk en school (1)
- 5 Tweemaal een ontstellende tijding (2)
- 6 De erfenis van Darwin (1)
- 8 Commentaar: Het goede kwaad noemen
- 10 Kerknieuws
- 11 Berichten
- 11 Kerkdiensten

Nee, wij stellen ze niet boven de Heilige Schrift, maar wij geloven dat ze de Schrift naspreken.

Maar, als u aan het einde van uw leven niet méér hebt dan alleen een gehandhaafd hebben van de Waarheid, dan zal de hemelpoort toch nog gesloten blijven. De apostel zegt dat het "bewaren" gepaard moet gaan met geloof en liefde die in Christus Jezus is. En dan gaat het over het ware geloof dat de Heere schenkt, en de liefde die uitgestort wordt in het hart van een verloren zondaar.

Het geloof en de liefde moeten hun wortels hebben in Christus. We moeten de kracht van de beleden en bewaarde gezonde woorden leren kennen. Nodig is de diepe inhoud van het Woord voor eigen hart en leven te verstaan. Dan gaan we het Woord anders lezen. Dat Woord gaat een mens veroordelen, schuldig stellen.

De apostel zegt in Hebr. 4:12: "Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherp snijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling der ziel, en des geestes, en der samenvoegselen, en des mergs, en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten". Maar er komt ook een betrekking op het Woord.

Gelukkig degene die niet alleen eigen naam, maar ook die andere Naam in het Woord leert lezen. Ja, dan wordt het Woord onmisbaar in ons leven. Met de dichter begeren we dan te zin-

gen: "Hoe wonderbaar is Uw getuigenis, dies zal mijn ziel dat ook getrouw bewaren".

Wat hebben we het ware geloof en de liefde nodig! Het zijn zaken die de Heilige Geest ons schenken kan. O, jongeren en ouderen, smee om dat geloof dat mag afzien van zichzelf, en aan Christus' voeten terecht komt om door Hem geholpen en getroost te worden. En aan dit geloof is onlosmakelijk ware hartelijke liefde verbonden. Liefde tot God om te vragen: "Wat wilt Gij dat ik doen zal?" Dan wordt het waar: "Houd het voorbeeld der gezonde woorden, in geloof en

liefde, die in Christus Jezus is".

Neen, het bewaren kan niet volbracht worden in eigen kracht. U zult daartoe de genade van de Heilige Geest steeds meer nodig hebben. Die Geest onderwijst, schenkt geloof, hoop, liefde en maakt steeds meer plaats voor Christus.

Daarom wordt de bede van Gods kinderen steeds inniger en dieper van toon: "Och schonk Gij mij de hulp van Uwen Geest, mocht Die mij op mijn paân ten leidsman strekken".

Benthuisen, ds. A.B. van der Heiden

BIJBELSTUDIE

11

Psalm 139

Psalm 139:7-12

**Uw hand zou mij geleiden,
Uw rechterhand zou mij vinden
(vers 10)**

*De Heere heeft Zich in Zijn Woord
geopenbaard door onder meer over
Zichzelf te spreken op menselijke
wijze. Maar dan zó, dat tegelijk Zijn
allesoverklimmende majesteit daarin
uitblinkt, opdat wij niet menselijk
van Hem zouden denken.*

O mens, let op de aarde die u draagt, waarop u leeft, die zo groot is dat u maar een klein stukje daarvan kent. Denk daaraan wanneer Ik zeg dat de aarde *de voetbank van Mijn voeten* is, en buig u voor Mij neder! (Jesaja 66:1).

Zie eens omhoog, zegt God, naar de wolken en de zon. Let in nacht eens op de sterren. Zou u, nietige sterveling, kunnen zeggen waar de eind-

De Saambinder

**Kerkelijk weekblad van de
Gereformeerde Gemeenten**

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Wnd. hoofdredacteur:
ds. G.J. van Aalst

**Bijdragen van medewerkers en boeken
ter recensie aan:**
ds. G.J. van Aalst, Molendijk 136,
3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur: ds. C. Neele

Meditaties aan:
ds. C. Neele, Hyacinthenstraat 1,
2161 XN Lisse,
tel. 0252-413800, fax 0252-420471
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

**Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk)
en berichten aan:**
redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl

Aanlevertijd:
Uiterlijk **woensdag 17.00 uur** vóór
de datum van verschijning van De Saam-
binder in de daarop volgende week.

**Opgaven kerkdiensten
en beroepingswerk aan:**
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties € 0,70 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag**
in het bezit van de drukker te zijn.
Rouwadvertenties
uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:
Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 11,50 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 23,- per jaar + extra portkosten.
Canada \$ 110,-; USA \$ 110,-.

**Correspondentie-adres
Noord-Amerika:**
Mr. Clarence Bleeker, 1233 Leffingwell Av,
N.E., Grand Rapids, Michigan, U.S.A. 49505.

*De redactie aanvaardt geen enkele
aansprakelijkheid betreffende de inhoud van:
de advertenties en de (recensies van de)
aangekondigde boeken.*

van de hemelen zijn? Bent u niet onder de indruk? Bepeins dan Mijn heerlijkheid als Ik zeg dat de hemelen door Mij zijn *afgemeten met de palm van Mijn rechterhand* en overdenk dat diezelfde almachtige hand de aarde heeft vastgesteld in het grote heelal (Jesaja 48:12, 13^a).

‘Wie heeft de wateren met *zijn vuist* gemeten?’, vraagt God (Jesaja 40:12). Alsof Hij zeggen wil: Ziet u dat de rivieren zich verheffen, hoort u het geweldige bruisen van de zee? Weet toch dat Ik in het holle van Mijn hand de hoeveelheid van die wateren heb vastgesteld. Als gij er door zult gaan, o Mijn volk, hoe nat u ook zult worden, zij zullen u niet overstromen!

Gods ogen *doorlopen de ganse aarde* (2 Kronieken 16:9). Onze ogen doorlopen het natuurgebied dat we van een hoogte bewonderen, de kamer waarin we zijn, het kerkgebouw waarin we zitten... Maar wat zien we beperkt en wat zien we veel over het hoofd. Maar Gods ogen zijn aan alle plaatsen, beschouwende de kwaden en de goeden. Niets is bedekt voor Zijn gezicht. O, HEERE, zegt David, Gij weet mijn zitten en mijn opstaan! Staat iemand op het strand en ziet hij de eindeloze watervlakte voor zich, hij zegt: Ik zie de zee. Ziet hij de zee? Is het niet maar een klein deeltje van die machtige watervloed, ook al is het onmetelijk in zijn ogen? Kent hij haar diepten of weet hij haar uitersten? Spreken we over God, het is als staan we aan de oever van de verborgenheid van Zijn heerlijkheid. Het is maar een weten voor zover het ons is geopenbaard in Zijn Woord. Het is maar een weten voorzover Hij Zich bekend maakt aan het hart.

Dat laatste heeft ook een Gode-welbehaaglijke vrucht. Het gaat gepaard met kinderlijk beven, met diep ontzag in het hart en eerbied in het spreken. Zoals Mozes en de kinderen Israëls gezongen hebben na de doortocht door de Rode Zee: ‘En door het geblaas van *Uw neus* zijn de wateren opgehoopt geworden’. (Exodus 15:8). Zoals David sprak: ‘Als ik Uw hemel aanzie, het werk *Uwer vingeren*, de maan en de sterren, die Gij bereid hebt: Wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt?’ (Psalm 8:4, 5). En wat zegt de man naar Gods hart in Psalm 139? Al ging hij met de vleugelen des dageraads op eenmaal naar een verre plaats, Gods *hand* zou hem geleiden; al woonde hij verborgen in het meest eenzame oord, Gods *rechterhand* zou hem grijpen. O, zegt hij, waar zou ik heengaan voor Uw Geest, en waar

zou ik heenvlieden voor Uw aangezicht. Heere, Gij zijt overal!

(1) Maar Jona vluchtte... (Jona 1:3)

‘Jona’, klonk tot hem het woord des HEEREN, ‘maak u op, ga naar de grote stad Ninevé en predik tegen haar; want hunlieder boosheid is opgeklimmen voor Mijn aangezicht’.

Jona had jarenlang gepreekt temidden van het tienstammenrijk Israël. Maar hoewel de uiterlijke voorspoed van het volk steeds groter werd en het rijk van koning Jerobeam II zo uitgestrekt als in de dagen van Salomo, de kinderen Israëls dienden de Heere niet. Noch slagen, noch goedertierenheid vernederden hun hart. De wijngaard des HEEREN bracht geen goede, maar stinkende druiven voort. Nu dan, Jona, maak u op, ga naar Assyrië, naar de grote stad Ninevé, waar miljoenen mensen wonen, en predikt tegen haar!

Wie had ooit zoiets gehoord? Was dit niet hoogst uitzonderlijk?

Jona was het niet met God eens, hij kon God geen God laten. U wel? Jona ging een eigen weg. U niet?

Wél hadden in de loop der eeuwen Gods profeten vanuit Gods raad gesproken over de volken, maar géén van hen was tot de heidenen *gezonden* om het Woord des HEEREN te prediken. Waarom dan nu Jona wél? Jarenlang had hij *opgeroepen tot bekering*, tevergeefs had hij uitgezien naar vrucht, en nu zond de Heere hem naar Ninevé om de Assyriërs op te roepen tot bekering. Ging de Heere Zijn volk verlaten en het overgeven aan zichzelf?

Hoog laaide de vlam van opstand in Jona op. Zo hevig dat hij niets tegen de Heere zei, ook niet bleef waar hij was, maar zich opmaakte –dat wel, maar– om te vluchten. Alsof hij werd achtervolgd, zó snel spoedde hij zich naar de havenstad Jafo, vond er nog een schip ook, betaalde en maakte het zich gemakkelijk. Zó maakte Jona zich op, niet naar Ninevé, maar in tegengestelde richting. Om te gaan naar Tarsis, vergelegen aan het uiterste der zee, vluchtend van het aangezicht des HEEREN.

(2) Van het aangezicht des HEEREN?

Vluchten van het aangezicht des

HEEREN? Probeer dat een kind en knecht van God? De Heere had gezegd dat de boosheid van Ninevé was opgeklimmen voor Zijn aangezicht. Dacht Jona nu werkelijk dat de Heere dat wél wist, maar zijn vlucht níet? Uit het gebed dat gebeden werd in het ingewand van de vis, blijkt dat hij het Boek der Psalmen goed kende. Zou hij dan niet geweten hebben van Psalm 139: ‘Gij omringt mijn gaan en mijn liggen...; waar zal ik heenvlieden voor Uw aangezicht; ...woonde ik aan het uiterste der zee, Uw rechterhand zou mij houden’?

Zeker, dat wist Jona. Gods Geest had hem bekend gemaakt met Gods deugden, ook met Gods alwetendheid en overaltegenwoordigheid. Daarom heeft hij tegen de scheepslieden gezegd: Ik ben een Hebreeër; en ik vrees de HEERE, de God des hemels, Die de zee en het droge gemaakt heeft. Waarmee hij beleed: Hij weet waar ik ben en waar ik mee bezig ben. Ook kan ik Hem niet ontgaan, want zie, de zee wordt hoe langer hoe onstuimiger. Zijn rechterhand arresteert mij.

Jona had Gods heilig deugdenbeeld in Christus leren kennen tot zijn zaligheid. ‘Ik wist’, zal hij later zeggen, ‘dat Gij een genadig en barmhartig God zijt, lankmoedig en groot van goedertierenheid, en berouw hebbende over het kwaad’ (Jona 4:2^b). Ja, dat wist dit kind van God. Jarenlang achtereen had hij het gepreekt tot een volk waaraan hij zich zo nauw verbonden voelde: De goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechte man zijn gedachten; en hij bekere zich tot HEERE, zo zal Hij Zich zijner ontfermen, want...Hij is genadig en barmhartig.

En nu, zouden nu de heidenen voorgaan? Zeker, hij moest *tegen* die goddeloze Assyriërs preken. Hij moest hen aanzeggen: Over veertig dagen zal de stad omgekeerd worden. Als dat het nu alleen zou zijn... Maar nu moest hij hen óók verkondigen: Bekeert u! En ja, hij wist het, God is onuitsprekelijk genadig en barmhartig. Stel je voor: Assyriërs binnen veertig dagen bekeerd en het zaad Abrahams na jaren prediking hardnekkig onbekeerd; heidenen die zich voor Gods vernederen, en Israël in zijn hoogmoedige vijandschap aan zichzelf overgegeven. Laat God eerst Israël bekeren!

(3) Achtervolgende genade

Jona, maak u op! Maar Jona maakte zich op om te vluchten van het aan-

gezicht des HEEREN – dat wil zeggen: op geen enkel wijze wenste hij mee te werken aan hetgeen de Heere hem opdroeg; hij liep er zo hard mogelijk vandaan. ‘Daarom kwam ik het voor’, zou hij later zeggen, ‘vluchtende naar Tarsis’ (Jona 4:2).

Die moest staan voor Gods aangezicht, vluchtte van Zijn aangezicht. Die gewillig moest gehoorzamen, wederstond met alle kracht. Die Gods Woord moest prediken, weigerde met een sprekende daad.

Op de dag van Gods heikracht gewillig-zijn, het met God eens zijn, Zijn lieve deugden heilig overpeinzen; Heere, Uw Naam, Uw zaak, Uw eer, mijn zaligheid! Dat alles was Jona zielsbevindelijk bekend. Maar op die genadeplaats is Gods kind weinig. En om er weer gebracht te worden, is opnieuw een dag van Gods heikracht nodig. Lees het boek Jona. Op die genadeplaats verkeert Gods kind doorgaans ook maar een kleine tijd. Zie het boek Jona.

Jona was het niet met God eens, hij kon God geen God laten. U wel? Jona ging een eigen weg. U niet? Er is niet zoveel nodig of eigen ondeugden ver-

zetten zich heftig tegen de heerlijkheid van Gods deugden. Nergens moest een mens banger van zijn dan van zijn eigen bestaan. Er is een volk dat door smartelijke ontdekking leert dat ze vol zitten met Jona-zonden. Wel eens gedacht dat ze overwonnen waren, wel eens gehoopt dat het beter zou worden, maar aan de weet gekomen dat alleen inwinnende en overwinnende genade hen voor een ogenblik van zichzelf verlost. Dat volk ziet in Jona haar eigen beeld. Voor hen is het boek Jona echter ook een troostboek, omdat Jona toch een broeder was en bleef van de oudste Broeder, Die nooit afgelaten heeft Jona na te gaan met Zijn achtervolgende genade. Daarom is Jona niet verteerd in Tarsis, maar thuisgekomen bij zijn God.

*Loof Hem, Die door Zijn goedheid
hoog verheven*

De zonden al u gans'lijk heeft vergeven,

En u geneest van uw gebreken groot.

(wordt vervolgd)

Barneveld,

ds. C. Hogchem

Derhalve moest de kerkenraad de overheid ook vragen eraan mee te werken dat de onderwijzers de geloofsbelijdenis ondertekenden en zich aan de kerkelijke tucht onderwierpen. De kerkenraad hield ook toezicht op het godsdienstig karakter van het onderwijs: hij examineerde de onderwijzers op het punt van leer en leven en weerde verkeerde boeken uit de scholen.

In onze dagen gaan in de meeste gevallen de scholen uit van verenigingen en worden ze bekostigd met rijks-subsidie. Maar de roeping van de kerk om toezicht te houden blijft. Dat toezicht gaat natuurlijk in het bijzonder over het godsdienstonderwijs en het christelijk karakter van het onderwijs in het algemeen.

Ideaal en werkelijkheid

Het doel van de Reformatie was dus de openbare school met de Bijbel. In het licht van artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (NGB) is dat een taak van de overheid. Sinds 1795 is de verhouding tussen kerk en school echter ingrijpend gewijzigd. De overheid stelt zich neutraal op. Het is een voorrecht dat we in ons land echter de vrijheid van onderwijs hebben verkregen, zodat het (nog steeds) mogelijk is onze kinderen te onderwijzen, ook op school, in de voorzeide leer.

Het ideaal is naar artikel 36 van onze NGB anders, maar in het verleden hebben de Gereformeerde Gemeenten, ook in samenwerking met andere kerken, van de geboden mogelijkheden gebruik gemaakt. In het bijzonder ds. G.H. Kersten heeft veel betekend voor het totstandkomen van goed christelijk onderwijs. Na de Tweede Wereldoorlog zette de groei van het reformatorisch onderwijs krachtig door. Ook kwam er voortgezet onderwijs op reformatorische grondslag.

Overigens was niet iedereen zonder meer voor eigen onderwijs aan het begin van de vorige eeuw. Ik denk bijvoorbeeld aan ds. M. Ruben (1840-1910), geboren in Axel, een predikant die na ds. D. Bakker de Bakkeriaanse gemeenten diende. In een catechismuspreek te Achterberg in 1902 liet hij duidelijk blijken geen voorstander te zijn van het christelijk onderwijs: ‘God moet ze bekeren, en dat zal Hij op Zijn tijd ook wel doen’.

Ds. Kersten dacht er heel anders over. Hij sprak bij de opening van de school in ‘s-Gravenpolder (het eerste school-

1

Verhouding kerk en school

De Commissie Onderwijs der Gereformeerde Gemeenten is voornemens in het najaar enkele bijeenkomsten te beleggen met betrokkenen over de verhouding tussen kerk en school. Als voorbereiding daarop dienen twee artikelen. Ze zijn een bewerking van een lezing, gehouden op de laatste jaarvergadering van de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs, de VGS.

Vanouds hechten we eraan dat er een goede band is tussen de kerk en de school. Dat wordt onder meer in artikel 21 van de DKO tot uitdrukking gebracht: ‘De kerkenraden zullen alom toezien dat er goede schoolmeesters zijn, die niet alleen de kinderen leren lezen, schrijven, spraken en vrije kunsten, maar ook dezelve in de godzaligheid en in de Catechismus onderwijzen’. Ook in de artikelen 44 en 54 wordt over het onderwijs gesproken, maar dan met een andere invalshoek.

Reformatie

Na de Reformatie kreeg men oog voor het onderwijs aan de kinderen op school. Wanneer de kinderen in de rooms-katholieke leer zouden worden onderwezen, zou het zaad der Reformatie immers geen wortel schieten. En daarom wenste men ook de scholen te reformeren. Dat moest gebeuren door de overheid, die de scholen stichtte en verzorgde.

En wat moest de kerk dan doen? De kerk moest erop aandringen bij de overheid de roomse en ondeugdelijke onderwijzers te vervangen door bekwame en kundige, gereformeerde onderwijzers. Zij moesten niet alleen de kinderen leren lezen en schrijven en niet alleen onderwijs geven in de talen en in de vrije vakken (geschiedenis, aardrijkskunde, muziek, wis-kunde, natuurkunde, sterrenkunde), maar zij moesten de leerlingen ook onderwijzen in de godzaligheid en in de catechismus.

gebouw stond in de Bosseweide) op 1 november 1923 en nam als uitgangspunt de gelijkenis van het zuurdeeg: 'Wij hebben de roeping, dat eeuwig-blijvend Woord als een zuurdeeg in onze scholen te brengen. Ons volk eet de vrucht van de openbare school en zal sterven. Er is een losrukken van Gods Woord. Is dat de vrucht van de openbare school? Overdreven, zeggen sommigen. De duivel zei dit ook reeds in het paradijs –overdreven– gij zult niet sterven'.

Scholen van eigen richting

In het bijzonder ds. Kersten heeft door zijn niet aflatende ijver en volharding vele scholen van eigen richting in het leven geroepen. Hier en daar gebeurde dat al vòòr de oprichting van de VGS in 1921. Ik denk aan plaatsen als Lisse, Opheusden en Borssele. Trouwens, al in de dagen van ds. L.G.C. Ledeboer, ds. D. Bakker en ds. C. van den Oever werd er zorg besteed aan het onderwijs van de kinderen der gemeente. In de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw zouden vele scholen volgen.

Steeds pleitte ds. Kersten voor onderwijs overeenkomstig de doopbelofte. Ook in het onderwijs diende de noodzaak van de wedergeboorte benadrukt te worden. De eigen richting zal in de eerste plaats naar voren komen in het godsdienstonderricht. Dat is meer dan bijbelse geschiedenis alleen. Kennis van feiten is noodzakelijk, maar christelijke opvoeding moet meer geven dan geschiedenis. Het gaat om onderwijs in de leer der waarheid en niet alleen om de godsdienstlessen. De christelijke opvoeding bepaalt de richting van het onderwijs ook in alle andere vakken. En dat alles in het besef dat de Heere middellijk werkt en dat aan Zijn zegen alles gelegen is.

Opvallend is de ongelooflijke inzet van ds. Kersten voor het tot stand komen van dit onderwijs. Vooral in de beginjaren hield hij zich met van alles bezig en dat in het gehele land: van benoemingen tot te gebruiken leesboekjes. In Borssele, waar Gijsbertus van Vulpen (hij overleed in 1918 aan de Spaanse griep) de eerste directeur was, werden in mei 1914 sollicitanten opgeroepen. Twee reacties waren er, maar geen van beide sollicitanten werd aangenomen. Waarom niet? Omdat ds. Kersten adviseerde hen niet aan te nemen.

Tot in de jaren dertig werd ds. Kersten bij de zaken van de school betrokken. In de notulen van de bestuursverga-

dering van 2 november 1934 lezen we: 'Aan ds. Kersten is bericht gezonden dat de nieuwe spelling aan onze school is ingevoerd'. Deze wederzijdse betrokkenheid tussen het eigen onderwijs en de persoon van ds. Kersten is niet alleen in Borssele merkbaar, maar overal in den lande. Na de Tweede Wereldoorlog zette de groei van het reformatisch onderwijs krachtig door. Dat kwam enerzijds doordat veel plannen door de Duitse bezetting waren blijven liggen,

maar vooral doordat de na-oorlogse jaren een steeds verder verzaken van de grondslagen van Schrift en belijdenis in het algemeen christelijk onderwijs te zien gaven.

Naast lager onderwijs nam de behoefte toe aan scholen voor voortgezet onderwijs. Ook werd de kweekschool De Driestar in het leven geroepen.

(wordt vervolgd)

Dirksland,

ds. J. Schipper

2

Tweemaal een ontstellende tijding

Onderweg naar de begrafenis van ds. J.B. Bel was ds. A. Verhagen ziek geworden. De 72-jarige predikant van Gouda bleef een paar dagen in Krabbendijke, maar ging toen naar huis terug. Een ziekenhuisopname volgde. Ds. Verhagen overleed op 31 juli 1959; een halve eeuw geleden.

Het zendingsdeputaatschap verloor in enkele weken tijd twee leden; ds. Bel was secretaris, ds. Verhagen penningmeester. Op de laatste zendingsdag had ds. Verhagen er in zijn slotwoord nog op gewezen dat de zaak des Konings haast heeft. Die woorden zijn later nog vaak geciteerd.

Adrianus Verhagen was in Vlaardingen opgegroeid. In zijn biografie, samengesteld door de Dordtse diaken L. Nieuwland, is levendig beschreven hoe Verhagen plotseling tot zijn eerste preekbeurt kwam. Nadat hij zijn werkzaamheden met het predikambt verteld had, liet ds. D.C. Overduin hem voorgaan in Amsterdam en Westzaan. Een week later al werd Verhagen in Westzaan bevestigd als lerend ouderling. De ene week nog schoenmakersknecht, de andere week in het ambt.

Het was dan wel niet volgens de kerkordelijke weg gegaan, maar 'van alle kanten komt er volk naar Westzaan; ik kan niet anders zien als dat de Heere hem wil gebruiken om Zijn volk te stichten', zei ouderling J. Glas op de classis.

Het duurde tot 1915 voordat Verhagen tot predikant werd bevestigd. Na zes jaar Westzaan was hij nog anderhalf

jaar oefenaar in Meliskerke geweest. Leiden was de eerste gemeente die hij als herder en leraar diende. Dat was tijdens de Eerste Wereldoorlog. In die jaren van schaarste at het gezin 'regeringsbrood'. Erg lekker was het niet. Het was dan ook een traktatie toen ds. G.H. Kersten vanuit Yerseke op bezoek kwam en Zeeuws 'boerenbrood' meenam.

Ds. Verhagen maakte ook de volgende oorlog mee. In 1940 verbleef hij voor een medische behandeling enige tijd in Amersfoort. Toen de Duitsers Nederland binnenvielen, logeerde hij juist bij diaken M.C. Blok in Woerden. Daardoor hoefde de predikant niet mee toen de bevolking van Amersfoort naar Noord-Holland geëvacueerd werd.

**Toen ik binnenstapte,
zei hij: 'Joh, kom eens hier.
Dat was iets bekends, hè?**

Verenigingswerk en zending

Na Leiden stond ds. Verhagen in Dirksland, Middelburg, Lisse, Kampen en Gouda. Groot was zijn inzet voor het verenigingswerk, dat nog in de kinderschoenen stond; voor militairen die een paar jaar van hun jonge leven in Nederlands-Indië moesten doorbrengen, en voor allerlei synoda-

le commissies. In het eerste nummer van jeugdblad Daniël, waarvan hij hoofdredacteur was, sprak de predikant de wens uit 'dat dit blad onder des Heeren zegen in deze bange en zorgwekkende dagen voor onze jonge mensen mocht zijn als een zuiver kompas, hetwelk hen de goede levensrichting aangeeft, om het pad van 's Heeren geboden te bewandelen'.

Als penningmeester van de inwendige zending verzamelde ds. Verhagen de nodige financiën voor het werk van evangelist J. van de Panne. Als er eens wat minder giften binnenkwamen, legde de predikant die nood op aansprekende wijze aan de gemeenten voor. Zo'n oproep in De Saambinder leidde vaak al snel tot toename van de inkomsten.

Dit werk ging in die tijd uit van de Zuidelijke Particuliere Synode. Daarom moest ds. Verhagen er afscheid van nemen toen hij in 1942 van Walcheren naar Noord-Holland vertrok. Daar kwam Westzaan enkele maanden later op de classis met de vraag 'of er niets gedaan kan worden voor de inwendige zending. De voorzitter (dat was ds. Verhagen) zou dit zeer gaarne zien en adviseert dit punt op de volgende Classis te brengen, waartoe wordt besloten'.

Wellicht als gevolg van de oorlogsomstandigheden werd er echter niet meer over gesproken. De gemeenten buiten Zeeland raakten pas eind jaren vijftig officieel betrokken bij het evangelisatiewerk.

Niet altijd vechten

Gemeenteleden noemen de hartelijkheid van ds. Verhagen, zijn gevoel voor humor, zijn vrees voor onweer. Zijn prediking was gunnend; hij probeerde de luisteraars jaloers te maken op het geluk van Gods kinderen.

Door zelfstudie had ds. Verhagen zich veel kennis eigen gemaakt. Theologische discussies ging hij niet uit de weg. Met name de laatste jaren van zijn leven nam hij in het kerkverband een vooraanstaande plaats in. Hij was voorzitter van het Curatorium en gaf in 1953 en 1956 leiding aan de Generale Synode. Hij leed onder de scheuring die zulke pijnlijke sporen trok in de gemeenten, dwars door familieverbanden en vriendschappen heen. 'Na de scheuring kwam ds. Verhagen eens in Dordrecht preken', herinnert ds. J. Mijnders zich. 'Ik zat met veel verdriet, want de rest van ons gezin behoorde niet meer tot de Gerefor-

meerde Gemeenten. Ds. Verhagen preekte echter over Hebreeën 13:5b: 'Want Hij heeft gezegd: Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten'. Dat was de tekst waarover ds. Lamain in 1943 gesproken had op de avond voordat ik als dwangarbeider naar Duitsland moest. En nu klonk opnieuw die tekst in moeilijke omstandigheden. Als ooit m'n weg verklaard is, is het die avond onder de preek van ds. Verhagen gebeurd.

's Avonds kwam ik op gezelschap. Ds. Verhagen had er inmiddels van gehoord. Toen ik binnenstapte, zei hij: 'Joh, kom eens hier. Dat was iets bekends, hè? De Heere mocht geven dat we hiérovér vanavond mogen spreken en niet over al die narigheid.' En dat is gebeurd. Het werd een aangename avond.

De volgende morgen stond ik op het station te wachten op de trein naar Den Haag. Daar kwam ds. Verhagen naar me toe; die begon ook aan de terugreis. 'Wat is God goed dat we niet altijd hoeven te vechten', zei hij'.

Consulentgemeenten

Gouda was de laatste gemeente die ds. Verhagen diende. Hij had er twaalf consulentgemeenten, want samen met slechts twee andere predikanten had hij in 1956 de zorg voor het gebied dat nu de classes Gouda, Rotterdam, Ridderkerk en Dordrecht omspannt.

In 1959 werd ds. Bel weggenomen, en daarna ds. Verhagen. Kort voor zijn overlijden was de Goudse predikant vertroost uit Psalm 138:8: 'De Heere zal het voor mij voleinden; Uw goedertierenheid, Heere! is in eeuwigheid; en laat niet varen de werken Uwer handen'.

Enkele maanden later ontviel ook de 86-jarige oefenaar L. Wijting aan de gemeenten. 'De Heere vergunde hem afgelost te worden uit het Mesech der ellende hier, om in te gaan in de vreugde zijns Heeren'. Het was voor de Gereformeerde Gemeenten het einde van een veelbewogen decennium.

(slot)

Scherpenzeel,

L. Vogelaar

De erfenis van Darwin

Op verzoek van de redactie schrijft drs. A. den Ouden, bioloog en schooldekaan aan het Driestar College te Gouda, twee artikelen naar aanleiding van het Darwinjaar 2009.

Het kan niemand ontgaan zijn. Charles Darwin publiceerde 150 jaar geleden zijn geruchtmakende en fel bediscussieerde boek over de oorsprong van de soorten. Dezelfde dag was het boek uitverkocht en het beleefde daarna vele herdrukken. Tot op de dag van vandaag. In twee artikelen besteden we aandacht aan de gevolgen van Darwins boek. Deze week deel 1.

Velen denken - op welke wijze dan ook - aan dit feit aandacht te moeten besteden. Zo ook bijvoorbeeld het viermaal per jaar verschijnende Cahiers Bio-Wetenschappen en Maatschappij, uitgegeven door de Stichting BWB, die onder is gebracht bij de Nederlandse Organisatie voor

Wetenschappelijk Onderzoek.

Het eerste nummer van dit jaar is geheel gewijd aan de erfenis van Darwin. Minister Plasterk van onderwijs opent met een voorwoord. De inleidende zinnen luiden: 'Afgelopen jaren denken dat God 6000 jaar geleden de wereld heeft geschapen, en in die zes dagen ook nog kans zag om fossielen in de aarde te verstoppen om ons duizenden jaren later nog even bezig te houden, is iedereen wel overtuigd van de realiteit van de evolutie. De bewijzen liggen voor het oprapen, vanuit de biologie, de geologie en de fysica'. Even voelde ik me alsof ik in een reservaat leef, waarin nog enige primitieve schepselen als betreurenswaardige personen achter de hekken leven die nog wél geloven in de schepping. Onbegrijpelijk. Als bioloog is mij nooit enig bewijs geleverd over de oorsprong en ontwikkeling van de soorten zoals de evolutietheorie mij die wil doen geloven. Het is hier niet de plaats om in te

gaan op alle zogenaamde bewijzen die de genoemde verschillende wetenschappen daarvoor zouden leveren. Ook niet de plaats om alle zwakke punten van deze theorie op een rijtje te zetten. Wie door het onderwerp wordt geboeid, kan dit jaar overal terecht. Tijdschriften, weekbladen, huis aan huis-bladen, kranten, symposia en congressen geven de meest gedetailleerde beschouwingen, interviews en meningen. Dierentuinen, musea en andere instellingen presenteren speciale programma's en tentoonstellingen om de gedachten van Darwin aannemelijk te maken en concreet voor te stellen. Slechts enkele gedachten en argumenten over het thema u voorgelegd.

Ruimte voor discussie

Ook in de onder ons bekende media wordt dit jaar veel ruimte aan dit onderwerp besteed. De meest genuanceerde visies, maar ook heel kort door de bocht gaande meningen voor en tegen schepping en/of evolutie krijgen aandacht. Soms ben ik wel eens bang dat hierdoor met name onze jeugd de twijfel ingezaaid of gevoed wordt. De gedachte zou kunnen opkomen, dat waar rook is ook vuur moet zijn. Maar dat terzijde. Vreemd genoeg leeft bij velen van ons de idee dat er toch discussie mogelijk is. Op een onlangs door mij gehouden inleiding op een jv was de eerste vraag: welke ruimte is er en hebben we om in gesprek te gaan met andersdenkenden. Er is echter geen ruimte. Als wij iedere zondagmorgen de wet horen voorlezen, die de HEERE met Zijn eigen vinger in steen (in steen!) heeft geschreven, welke ruimte is er dan nog voor discussie? Zes dagen. Luister maar: 'Want in zes dagen heeft de HEERE den hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is'. Als we zelfs de inhoud van de wet al ter discussie stellen, waar blijven we dan?

Vreemd genoeg zijn er velen in onze gezindte die de vraag, hoe voorzichtig ook, stellen: schepping of evolutie. Toch een vraag? De evolutionist praat niet over de schepping. Wil dat ook niet. Het is evolutie. Vandaar dat het in ons onderwijs straks misschien wel verboden gaat worden de Bijbelse scheppingsleer te noemen als een erkende zienswijze naast de evolutietheorie.

Onze vorige minister van Onderwijs, mevr. Van der Hoeven, vond dat ver-

schillende andere zienswijzen over het ontstaan en de ontwikkeling van het leven een plaats moesten krijgen in ons onderwijs naast de evolutietheorie. Dat was tegen het zere been van de evolutionistisch denkend Nederland. In Engeland en Amerika mag nu al geen andere opvatting officieel onderwezen worden dan het evolutionisme. Verregaande onverdraagzaamheid, of... toch een vorm van onzekerheid bij de evolutionist? Waar in onze gezindte soms welwillend de argumenten van de evolutionist in overweging worden genomen, nemen de aanhangers van de evolutietheorie onze argumenten absoluut niet serieus. Zouden wij daarom de evolutiegedachte ook niet als een leugen onmiddellijk van ons moeten werpen?

Als we zien wat er met moderne weergavetechnieken zichtbaar is gemaakt, en wat het moderne onderzoek aan het licht heeft gebracht, kunnen we niet anders dan sprakeloos zijn over Gods schepping.

Denk in dit verband aan de geschiedenis van Achab en Josafat (1 Koningen 22). Achab luistert naar zijn profeten. Profeten komen met de boodschap die hem zijn overwinning op de Syriërs in het vooruitzicht stellen. Micha, een knecht van God, op verzoek van Josafat ook geroepen, ziet echter een hemels gezicht. Dat gezicht eindigt met het uitgaan van een geest. Deze geest zal een leugengeest zijn in de mond van Achabs profeten. Met deze boodschap van Micha zou Achab alsnog tot bezinning kunnen komen. Echter Achab luistert naar Zedekia. Het kost hem uiteindelijk zijn leven. Zou niet eenzelfde leugengeest uitgegaan zijn met betrekking tot de evolutiegedachte? Het moet duidelijk zijn dat hiermee niet gezegd wil zijn dat we niet in gesprek mogen en moeten gaan met de evolutionist. Weerleg gerust waar mogelijk. En er zijn veel argumenten, feiten zelfs, die de evolutiegedachte weerleggen. Zie bijvoorbeeld de door dr. P.C. Oele eenvoudig geschreven brochure "Schepping of evolutie" die onlangs als bijlage bij Daniël was gevoegd.

Deze tegenargumenten worden door de evolutionist echter niet geaccepteerd. Het is hun (on)geloofsovertuiging en vooringenomenheid dat er geen God bestaat. Dus daarom ook geen schepping en daarom ook geen ruimte voor een gesprek bij hen. Want de schepping is en blijft het enige alternatief naast de evolutietheorie.

Het wonder van de evolutie?

Wel hoor ik de evolutionist spreken over "het wonder van de evolutie". Het leven is zeker een wonder. Dat zal en kan beslist door niemand ontkend worden. Alleen al wat met onze zintuigen zonder de moderne hulpmiddelen waarneembaar is, getuigt van een zeer grote schoonheid.

Onze Nederlandse Geloofsbelijdenis spreekt daarom in artikel 2 over de wereld 'als een schoon boek, in hetwelk alle schepselen, grote en kleine, gelijk als letteren zijn, die ons de onzienlijke dingen Gods geven te aanschouwen, namelijk Zijn eeuwige kracht en Goddelijkheid, als de apostel Paulus zegt (Romeinen 1:20); welke dingen alle genoegzaam zijn om de mensen te overtuigen, en hun alle onschuld te benemen'.

Als we daarnaast zien wat er met moderne weergavetechnieken zichtbaar is gemaakt, en wat het moderne onderzoek aan het licht heeft gebracht, kunnen we niet anders dan sprakeloos zijn over Gods schepping. En dan toch evolutie. Want ja, de eigenmachtige en eigenzinnige mens is er toch. En dus is er het 'geloof' in de evolutie.

Alle verschijnselen waaruit blijkt hoe onvoorstelbaar harmonieus alle levensprocessen in elkaar grijpen zijn voor de evolutionist juist het bewijs van...evolutie. Voor hem zijn het aangepast zijn aan de omstandigheden, de natuurlijke selectie, de sterksten die overblijven, juist de verklaring en de argumenten tot deze harmonie in de natuur. Want wat niet aangepast is, wordt uitgeselecteerd. Alles is voor de evolutionist uiteindelijk verklaarbaar en logisch. Zelfs de dood. De dood hoort ook in de evolutietheorie thuis. Want zonder dood zou er ook geen evolutie mogelijk zijn. Hierop verder maar geen commentaar....

Dode worm

Wat wel eens verbaast, is dat een evolutionist het niet vreemd vindt dat een doodgetrapte worm niet meer gaat leven. Ook niet met de beste verzorging. Als er nu toch een situatie is waarbij alles al klaar ligt om te gaan

leven, is dat toch wel in een gezonde doodgetrapte worm. Of een tegen het raam gevlogen vogel die z'n nek breekt. Alle meest complexe moleculen liggen dan vrijwel allemaal nog keurig op een rijtje. Maar gaan leven? Nee, dat niet!

Niemand die zich dan afvraagt *waarom* eigenlijk niet. Is dit dan een domme vraag? Ach, we weten niet eens een definitie van *leven* te geven. In ieder geval zit het leven niet meer in de dode worm en ook niet meer in de dode vogel. Het komt er ook niet meer in. Zou God dan niet onmiddellijk de Bron en Gever van alle leven zijn? Voor de periode die Hem behaagt? De musjes? De jonge raven? De haren van ons hoofd? Zeker met de kennis die wij hebben vanuit Zijn Woord over de oorzaak van de dood?

Juist de biologen

En dan zijn het helaas ook nadrukkelijk de biologen die zo overtuigd zijn van deze theorie.

Dat is ten diepste ongelooflijk! De biologen die juist degenen zouden moeten zijn die zoveel argumenten tégen de evolutiegedachte zouden moeten en kunnen inbrengen.

Darwin, die na een mislukte studie theologie natuuronderzoeker is geworden, kreeg "de koude rillingen" als hij dacht aan de complexe bouw van ons oog. Hij werd "onpasselijk" als hij dacht aan de ingewikkelde bouw van een pauwenveer, schreef hij in brieven aan vrienden.

Hoeveel verder is onze kennis intussen over de complexiteit van het leven.

Nog meer voorbeelden. Eén ademhaling, de buitengewoon ingewikkelde processen die zich daarvoor afspelen in ons zenuwstelsel, de ongekend verfijnde bouw en organisatie van ons longweefsel, het spierweefsel dat uiterst nauwkeurig de volumevergroting en verkleining van de longen regelt, het verbazend subtiel functionerende bloedvatstelsel om aangevoerde lucht te verplaatsen, zowel van buiten naar binnen, als van binnen naar buiten. Iedereen weet, een klein beetje lucht teveel, en je hebt hyperventilatie. Mensen met deze ervaring weten welke gevoelens dat geeft. Een klein beetje te weinig en men is zeer benauwd.

Als Darwin dit beseft zou hebben, zou hij misschien niet meer geslapen hebben. En dan spreek ik nog maar over een teugje lucht. Ook de eerlijke evolutionist geeft toe dat het eigenlijk onmogelijk is. Maar ja, 'wij geëmanci-

peerde mensen zijn er toch, en dus moet er wel evolutie zijn, want een Schepper is er niet'.

Complexiteit

Er zijn geen vergelijkingen met wat dan ook te maken als het gaat over de onvoorstelbare complexiteit van het leven die dan ook nog eens in een juiste omgeving zich manifesteert. Ooit wel eens met andere ogen gekeken naar een simpele huisvlieg? Of naar een vlinder die uit zijn pop te voorschijn komt? Of naar de bouw van een paardebloem? Of met andere oren geluisterd naar het gekwaak van een kikker, naar het gezang van een lijster? Of met ander ogen gekeken naar in het menselijk brein, die zomaar een enkele gedachte voortbrengt, en soms ook nog een wijze? En dat in onze hersens? Ongeveer 400.000 km draden, meer dan 10 miljard cellen. Er zou 400 jaar voor nodig zijn om alle cellen met een microscoop 1 seconde te kunnen bekijken. En dat niet in een veertig-urige werkweek, maar 7 dagen 24 uur per week.

In een aantal gevallen hoeven niet eens zoveel cellen uit te vallen om het functioneren van onze hersenen grondig te verstoren. Hoe groot en wijs is onze Schepper en Zijn werk!

Met het noemen van enkele voorbeelden voelen we dat we Zijn werk te kort doen, alsof met het noemen van deze voorbeelden het 'bewijs' zou zijn geleverd van Zijn scheppende hand. Evenwel geeft de Heere zelf ook voorbeelden van Zijn alvermogen in het Woord. Lees die bijvoorbeeld in de bekende hoofdstukken Job 38, 39 en 40 waar de Heere Job ter verantwoording roept. Daar stelt God deze zwaarbeproefde man ook de vraag: 'Waar waart gij, toen Ik de aarde grondde?' (Job 38:34)

En daartegenover de 'wetenschappelijke' biologen die toch volstrekt overtuigd zijn van hun eigen 'bewezen' gelijk.....

(wordt vervolgd)

Gouda,

drs. A. den Ouden

COMMENTAAR

Het goede kwaad noemen

Begin deze maand was er in Amsterdam een manifestatie die nogal verzet opriep. Politici spraken hun afkeuring er over uit, muren en schuttingen werden beklad met leuzen die blijk gaven van een diepe afkeer. Had dat betrekking op de Gay Pride, die weerzinwekkende manifestatie van homoseksualiteit? Nee dat niet. Het verzet richtte zich tegen een internationaal congres, dat de grote waarde van huwelijk en gezin beklemtoonde.

Waarom dan die diepe aversie? Huwelijk en gezin zijn toch universele verschijnselen? Overal ter wereld is en was het de gewoonte dat mensen huwen en een gezin vormen. Dat mensen in gezins- en familieverband samenleven. Dat ouders zorg dragen voor de opvoeding van hun kinderen. Dat kinderen zich verbonden voelen met hun ouders. We spreken hier niet voor niets van een scheppingsorde. Ons huwelijksformulier spreekt over het huwelijk als een inzet

van God, die Hem behaagt.

Moreel besef

Nu geldt ook op het terrein van huwelijk, gezin en opvoeding, dat de zonde in de wereld gekomen is. Dat blijkt maar al te duidelijk. De aanvankelijk diepgevoelde liefde tussen man en vrouw kan omslaan in verbittering en haat, waardoor de huwelijksband onder grote druk komt te staan. Hoewel het Gods bedoeling is dat één man met één vrouw getrouwd zou zijn (er worden niet voor niets ongeveer evenveel jongens als meisjes geboren) komt en kwam polygamie veelvuldig voor. Ook het Oude Testament geeft daar helaas blijk van. Hoewel de liefde van ouders (en zeker van de moeders) tot hun kinderen diepgeworteld is, gebeurt het inderdaad dat een vrouw haar zuigeling vergeet (Jes. 49:15).

De hedendaagse massale abortuspraktijk laat dat zien. En er zijn kinderen die zich niet bekommeren om

hun vereenzaamde en hulpbehoevende ouders.

Gelukkig is er ook bij hen die leven buiten de zuivere verkondiging van Gods Woord, ja zelfs bij hen die geheel onbekend zijn met Gods openbaring, ten aanzien van deze zo belangrijke levensterreinen toch een zeker besef van goed en kwaad, een besef van wat betamelijk en onbetamelijk is. Wel zien we in onze westerse wereld de laatste decennia duidelijk een afname van het moreel niveau en een opmars van het kwaad. Nu waren er ook in het verleden wel zulke ontwikkelingen aan te wijzen. In Lukas 17 spreekt de Heere Jezus, als het gaat om de zorgeloosheid van de mens met het oog op Gods oordelen, eerst over de dagen van Noach. De mensen in die tijd aten en dronken, namen ten huwelijk en werden ten huwelijk gegeven. Vervolgens spreekt Hij over Sodom in de dagen van Lot. Dan gaat het nog wel over eten en drinken, maar het huwelijk wordt niet meer genoemd. Kennelijk was dat daar niet meer in tel.

Brede opzet

Het van 10 tot 12 augustus in Amsterdam gehouden World Congress of Families had een brede opzet. Het droeg officieel geen christelijk karakter, al waren de meeste deelnemers wel van rooms-katholieke of orthodox-protestantse signatuur. Maar er waren ook mormonen en joden bij betrokken. Moslims zag je er nauwelijks. Toch is er onder hen meer besef van de waarde van huwelijk en gezin dan bij velen in onze westerse maatschappij. Uiteraard hebben we onze bedenkingen bij de islamitische huwelijkspraktijk (inclusief de polygamie) maar moslims weten in ieder geval van de fundamentele betekenis van huwelijk en gezin en wijzen een vrije seksuele moraal af. Het is niet toevallig dat in islamitische landen de aidsproblematiek minder groot is dan elders ter wereld.

Het ging in Amsterdam dus niet om bezinning op een christelijke opvoeding in het licht van de doopbelofte, hoe belangrijk dat ook is. Het waren heel basale waarden die op dat congres werden uitgedragen. Dat een huwelijk van een man en een vrouw, die beloven elkaar levenslang trouw te blijven, volgens de natuurlijke orde der dingen is en dat daarentegen een homohuwelijk of ongehuwd moederschap als abnormaal moet worden beschouwd. Dat kinderen het beste kunnen worden opgevoed door hun

natuurlijke ouders en zeker niet door een paar homo's. Dat abortus verwerpelijk is, terwijl een groot gezin positief tegemoet moet worden getreden. Maar wie zoiets in het openbaar durft te beweren, moet tegenwoordig rekening houden met forse kritiek op zijn 'extreme standpunten'. Het pand van het organisatiebureau en de schuttingen rond het Amsterdamse RAI-complex werden beklad met leuzen als 'Christenfundis rot op'. De organisatoren hadden ook meer liberale sprekers uitgenodigd, maar die wilden veelal niet verschijnen op een congres dat volgens hen zo'n uitgesproken conservatief karakter had.

Verder werd het minister Rouvoet kwalijk genomen dat hij (althans door middel van een videoboodschap) als minister van Jeugd en Gezin een welkomstwoord tot de congresgangers zou spreken. Volgens D66 zou hij daar dan in ieder geval moeten oproepen tot aanvaarding van homohuwelijk, abortus en echtscheiding. Dat waren immers de Nederlandse waarden die elke minister moest uitdragen! Zo liggen de verhoudingen tegenwoordig. Hier wordt inderdaad het goede kwaad genoemd en het kwade goed, wordt duisternis gesteld tot licht en licht tot duisternis (Jes. 5:20).

Fundamentele omkering

Dat alles onderstreept de fundamentele omkering van waarden die in minder dan een halve eeuw tijd in ons land heeft plaats gevonden. Nog in 1959 nam de PvdA een beginsel-program aan, waarin gesteld werd dat de partij 'de fundamentele waarde van huwelijk en gezin, zowel voor de groei van de persoonlijkheid van alle gezinsleden, als voor de samenleving' erkent. En bij het woord huwelijk werd toen door iedereen vanzelfsprekend uitgegaan van een huwelijk van een man en een vrouw. Verder werd uitgesproken dat het overheidsbeleid mede gericht moest zijn op de bescherming en verheffing van het gezin.

Wat is daarvan overgebleven in de Nederlandse politiek ook bij een partij als het CDA? Het huidige overheidsbeleid is juist gericht op een nog grotere deelname van jonge moeders aan het arbeidsproces, waardoor het gezinsleven en de gezinsopvoeding steeds meer onder druk komen te staan. Bij veel jonge vrouwen past kinderen krijgen en kinderen opvoe-

den eigenlijk niet meer in het gekozen levenspatroon. Het moederschap geldt veeleer als een lastige hobbel in hun carrière. Het zal duidelijk zijn dat in de Bijbel volstrekt anders gesproken wordt over het moederschap.

In zijn welkomstboodschap riep minister Rouvoet de deelnemers op om in onze pluriforme samenleving bruggen te slaan naar mensen die andere opvattingen hadden over het gezin. Dat klinkt vriendelijk, maar zaten we daar nu op te wachten? Uiteraard had het een rel veroorzaakt als de minister gezegd had wat hij in dit verband als christen-politicus had moeten zeggen. Maar nu was het wel een erg vlak verhaaltje. Bruggen zijn meestal geschikt voor tweerichtingsverkeer. Maar dat kan hier toch niet de bedoeling zijn. We moeten ook op het vlak van huwelijk en gezin het kwade kwaad durven noemen en daar niet relativiserend en begripvol over spreken. Het gaat hier immers om fundamentele zaken. Om de ordening die God gegeven heeft voor het menselijk leven. Bovendien wordt het huwelijk in de Bijbel gezien als een afschaduwning van de verhouding tussen Christus en Zijn gemeente.

Het is goed dat in een bij uitstek progressieve en geseculariseerde stad als Amsterdam opgekomen is voor de traditionele familiewaarden. Er zijn er gelukkig nog velen in deze wereld die daarvoor willen staan. Tegelijkertijd moeten we constateren dat de aantrekkingskracht van de nieuwe seksuele moraal groot is. Ook in meer orthodoxe kringen neemt echtscheiding toe. Van onze verseksualiseerde maatschappij gaat een grote invloed uit, ook op de kerkelijke jongeren. Waar vroeger overheid en maatschappij gericht waren op ondersteuning van het huwelijk, is die steun nu grotendeels weggefallen. Mensen moeten het zelf maar uitzoeken hoe ze hun seksuele relaties gestalte willen geven.

Nu was het ook in het verleden op dit terrein lang niet ideaal. Laten we dat niet denken. Kerkelijke tuchtzaken hadden veelal betrekking op het zevende gebod. Maar er heeft wel een duidelijke omslag plaats gevonden in het overheidsbeleid en de publieke moraal. Vandaar ook de agressieve reacties die het Amsterdamse gezinscongres begin deze maand opriep.

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

■ BEVESTIGING EN INTREDE KANDIDAAT J. VAN RIJSWIJK TE 'S-GRAVENZANDE

Met blijdschap delen wij mede dat kandidaat J. van Rijswijk op 14 augustus met goed gevolg het peremptoir examen heeft afgelegd in de classis Gouda. De bevestiging en de intrede van kandidaat Van Rijswijk als herder en leraar van onze gemeente zullen plaatsvinden op **woensdag 9 september** in de Gereformeerde Noorderkerk te 's-Gravenzande, Langestraat 130. In de bevestigingsdienst, die om 14.30 uur aanvangt, zal ds. L. Blok voorgaan. De intrededienst begint om 19.30 uur.

Belangstellenden wordt verzocht om uiterlijk een kwartier vóór de aanvang van de dienst aanwezig te zijn.

Met ingang van 28 augustus is het adres/telefoonnr. van de fam. J. van Rijswijk: Oudelandstraat 70, 2691 CG 's-Gravenzande, tel. 0174-75 02 51.

Kerkenraad Geref. Gemeente
's-Gravenzande

■ BEVESTIGING/INTREDE DS. J. VAN BELZEN OP URK

Op zaterdagmorgen 4 juli werd in de 'Jachin en Boaz kerk' van de Oud Gereformeerde Gemeente in Nederland op Urk ds. J. van Belzen als predikant van onze gemeente bevestigd door ds. A. Schot. Onze consulent ds. J.J. Tanis was verhinderd deze dienst te leiden.

Bevestiging

Ds. A. Schot bediende Gods Woord uit Lukas 5:4-8. Het thema van de preek was: Een visser der mensen onderwezen.

1. De opdracht aan hen gegeven

Wij zien de grote Meester aan de oever omringd door een grote schare die Hem horen spreken. Dan gebiedt de grote Leraar Petrus in het schip te gaan om af te varen. Hij zegt: 'Steek af in de diepte.' De Meester wil hem gaan onderwijzen. Petrus is een visser, maar geroepen tot hoger ambt. Het is onderwijs voor de toekomst. Zo is het ook in het geestelijke. De vis moet gevangen worden in de diepte. Dat betekent de verlorenheid van de mens door de val in Adam. Ds. Van Belzen krijgt de opdracht om het net te werpen, zodat zondaren gevangen worden in het net van vrije genade.

En wat doet Petrus? Hij spreekt Zijn

Meester tegen. Hierin zien wij dat wij ingewonnen moeten worden voor de opdracht. Wat is de tegenwerping van Petrus? Er zijn vier redenen. Het tijdstip. Het is immers midden op de dag. Zij zijn vermoeid, want zij hebben de gehele nacht gearbeid. En de omstandigheden zijn er niet naar, want zij hebben niets gevangen. Bovendien zijn de netten schoongemaakt.

Petrus spreekt Zijn Meester niet aan met 'Rabbi' of 'Heere', maar juist als: 'Meester.' Dat wil zeggen: Gij hebt het recht om leiding te geven. Hij heeft in het leven van Petrus de hoogste plaats. Wat Gij doet is goed. De Heere komt in deze weg plaats te maken voor Zichzelf. Daarvoor is nodig om afgebroken te worden van zichzelf. Hij zegt: 'Doch op Uw Woord...' Nu gehoorzaamt hij. Petrus wil het zelf niet, maar het geloof wil het wel doen.

2. De zegen door hen verkregen

Het net wordt uitgeworpen. De Heere heeft het net niet nodig, maar Hij werkt in de middellijke weg. Daarom moeten wij de middelen waarnemen. Dan staat er: '...besloten zij een grote menigte vissen, en hun net scheurde.' De Heere beschikt over de vissen. Mijn Raad zal bestaan. Daarom moeten wij het niet verwachten van de dominee maar van de Koning der Kerk.

Waarom zijn er zoveel vissen? Dat is immers duidelijk Zijn werk. Het net scheurde staat er, maar het betekent eigenlijk: voortdurend scheuren. Dus moet het net met grote zorgvuldigheid binnengehaald worden. Zo is in het in Gods Koninkrijk ook. Als de vis boven water komt, dan moet de vis sterven. Wij moeten allen sterven. Willen wij behouden worden, dan zullen wij moeten sterven.

3. De onwaardigheid in hen gerezen

'En Simon Petrus, dat ziende.' Wat ziet Petrus? Hij ziet de heerlijkheid van Zijn Meester. En dat brengt Petrus in de onwaardigheid. Hier zien wij een onwaardige discipel die zegt: 'Ga uit van mij, want ik ben een zondig mens.' Zo wordt Petrus op de rechte plaats gebracht. Hetzelfde geldt ook ons. Hier zien wij een rijke Christus en een arme zondaar. Een Reine en een onreine. En dat kan samengaan. Zo komt God aan Zijn eer en krijgt de zondaar de zaligheid. Immers? 'Zonder Mij kunt gij niets doen.' Na het lezen van de bevestigingsformu-

lier sprak ds. Van Belzen de bekende woorden uit: 'Ja ik, van ganser harte.' De gemeente zong de nieuwe predikant Psalm 119:9 toe.

Intrede

In de middagdienst verbond ds. Van Belzen, zich aan onze gemeente met Jesaja 40:1-2. Het thema van de preek was: De troost van Gods gemeente.

1. De opdracht tot die troost

Elke dienaar heeft van zijn Zender een lastbrief ontvangen. De inhoud van die lastbrief is: De dood in Adam en het leven in Christus. De opdracht die Jesaja kreeg was om Juda te troosten. Juda was Gods volk in ruimere zin. Velen van dat volk leefden gerust in Babel. Er was onder Juda ook nog een treurend volk omdat stad en tempel in puin lagen en zij ver van Jeruzalem (de dienst des Heeren) leefden. Onder hen was nog een overblijfsel naar de verkiezing van Gods genade. Nu kreeg hij voor dat Juda toen en het geestelijk Juda in 2009 een troostboodschap. 'Troost, Troost...' Wie heeft er troost nodig? Een naar God bedroefd volk. Zij die treuren en wenen over hun Godsgemis, hun zonde en schuld. Het adres is: 'Mijn volk...' Genadewonder! Van eeuwigheid door God verkoren. In de tijd door wedergeboorte. Dat volk gaat inleven niet tot dat volk te horen. Zij worden buitenstaanders. Maar 'Mijn volk' geworden, omdat Christus hen kocht met Zijn bloed en voor hen van God verlaten is geweest.

Waarom twee keer 'troost'? Omdat Gods kinderen zo traag zijn om te geloven, weigeren getroost te worden. Ook in de nadere oefeningen van het geloof! Als de Kerk de gemeenschap (om eigen schuld) met Christus mist, omdat de zonde telkens weer scheiding maakt; omdat ze onder een lichaam der zonden en des doods treuren over hun verdorven bestaan. Met welke boodschap hebben Gods knechten die treurigen te troosten? Door te wijzen op Christus, de Borg, Hij verwierf de troost. Hoor Hem: 'Ik heb gewacht naar troosters, maar Ik heb ze niet gevonden.' Hij begon in Gethsémané droevig en zeer beangst te worden: 'Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe.' Zie Hem kruipen in Gethsémané's hof.

2. De verkondiging van die troost

'Spreekt naar het hart van Jeruzalem...' Hier wordt genoemd het hart. Dat is de ziel, het innerlijke van de mens. Gods dienaren mogen niet naar de mond van de mens spreken, maar naar het hart. Niet wat wij graag willen horen, maar wat de Heere tot ons te zeggen heeft. Er mag niet gebouwd worden op gevoelens en ervaringen. Daarom moet de prediking

ontdekkend zijn. Het ontgrondende en ontledigende werk van de Heilige Geest is onmisbaar nodig. Afbreken alles wat van de mens is en wijzen naar en bouwen op het enige Fundament, Jezus Christus.

'...en roept haar toe dat haar strijd vervuld is...' Gods kinderen hebben wel de geestelijke strijd te strijden. Maar de strijd is vervuld. De strijd is gestreden door Jezus Christus. In Zijn diepe vernedering kroop Hij als een worm en geen man. 'En in zware strijd zijnde...' Hij heeft aan Gods recht voldaan. Hij heeft als het Zaad der vrouw de strijd gestreden tegen het zaad der slang. Hij heeft overwonnen. '...en dat haar ongerechtigheid verzoend is...' Alle ongerechtigheid der Zijnen deed de Vader op Hem aanlopen. Hij heeft ze weggenomen door Zijn bloed en God met Zijn volk verzoend. '...en dat zij van de hand des HEEREN dubbel ontvangen heeft voor al haar

zonden.' Dubbele genade. In plaats van vloek en oordeel, ontvangen vloekwaardigen Gods genade en worden met de door Christus verworven zegeningen vervuld.

Na de preek werd ds. Van Belzen toesproken door achtereenvolgens: ds. C. Vogelaar namens de Classis Kampen en de Particuliere Synode Oost, ds. T. Klok namens de plaatselijke kerken, burgemeester J. Kroon namens de gemeente Urk. Tenslotte sprak ouderling H. Schenk namens de kerkenraad en gemeente. Onze dominee werd staande toegezongen Psalm 119:25 en 33.

J. Korf, scriba Geref. Gemeente Urk

MUTATIE KERKELIJK JAARBOEK

Pag. 155, gemeente DORDRECHT.

Secretaris van de evangelisatiecommissie is nu: L.B. Heikens, Hollanderstraat 54, 3314 WD Dordrecht, tel. 078-613 46 66.

kunnen functioneren.

Deze cursussen zijn dan ook bedoeld voor iedereen die interesse heeft in het vak "kerkorganist", of voor diegenen die meer willen weten van het vak kerkmuziek. De cursus wordt gegeven door zeer ervaren docenten.

De cursus wordt gegeven op zaterdagochtenden in het winterseizoen rondom het orgel van de scholengemeenschap 'Guido de Brès' te Rotterdam. Het cursusgeld bedraagt per cursusjaar € 250,00 voor leden van de VOGG en € 275,00 voor niet-leden. Dit cursusgeld is inclusief de examengelden. Het is ook mogelijk de cursus als hospitant te volgen. U betaalt dan € 75,00.

Nadere informatie over deze cursus kunt u opvragen bij de cursusleider van de CKO. U kunt zich ook bij hem opgeven: CKO van de VOGG, Wilhelminastraat 43, 3264 XR, Nieuw-Beijerland, graag vóór **15 september 2009**.

BERICHTEN

BIJENKOMSTEN COMMISSIE ONDERWIJS MET KERKENRADEN

De Commissie Onderwijs, ingesteld door de Generale Synode, belegt in oktober op vier plaatsen voorlichtingsavonden voor kerkenraadsleden. Zie hiervoor ook het artikel van ds. J. Schipper, lid van deze commissie, in dit nummer van De Saambinder. De bijeenkomsten worden gehouden in een zaal van de kerkgebouwen in de hieronder genoemde plaatsen, aanvang 19.30 uur.

Datum	Plaats
Dinsdag 6 oktober	Goes
Donderdag 8 oktober	Bodegraven
Donderdag 15 oktober	Ridderkerk
Donderdag 29 oktober	Apeldoorn

CURSUS KERKELIJK ORGELSPEL

De Cursus Kerkelijk Orgelspel van de VOGG start in september 2009 een nieuw cursusjaar.

U kunt zich nu opgeven voor **CKO-1 (-2)**: het eerste jaar waarin u les krijgt in solfège, algemene muzikaleer, muziekgeschiedenis, orgelbouwkunde, koraalspel en vrij orgelspel. Het eerste cursusjaar wordt afgesloten met toetsen over de eerste vier genoemde vakken. In het tweede jaar wacht u naast toetsen over algemene muzikaleer i.c. kerkmodi, muziekgeschiedenis en orgelbouwkun-

de óók de praktische toetsen koraalspel en vrij orgelspel. Bij goed resultaat ontvangt u na twee jaar het 'Getuigschrift Kerkelijk Orgelspel A'.

U kunt zich ook opgeven voor **CKO-3 (-4)**: u volgt twee jaren de vakken solfège, algemene muzikaleer i.c. harmonieleer, muziekgeschiedenis, koraalspel en vrij orgelspel. Bij koraalspel ligt het accent op improvisatie: er worden 10 improvisatietechnieken behandeld. Bij voldoende resultaten ontvangt u na twee jaar het 'Getuigschrift Kerkelijk Orgelspel B'.

U krijgt in deze cursus geen "orgellessen" zoals dat geven wordt door diverse docenten. In deze cursus wordt in groepsverband stilgestaan bij alle facetten die van belang zijn om bijvoorbeeld in een eredienst als organist goed te

LANDELIJKE TOERUSTINGSDAG ALLOCHTONENCOMMISSIE

Zoals vermeld in De Saambinder van 16 juli houdt deze commissie op **zaterdag 5 september** haar jaarlijkse toerustingsdag. Opening door ds. C. Clements. N.a.v. het thema: "Onze Turkse naaste" hoopt een tweetal sprekers een lezing te houden. Forumbespreking o.l.v. evangelist G. Baan. Locatie: kerk van de Geref. Gemeente te Gouda, Nieuwe Gouwe Oostzijde 2-b. Aanvang: 9.30 uur. Sluiting: 13.00 uur.

Inlichtingen en opgave: mw. J. van Sluijs-Rosendaal, tel. 0118-46 47 46, e-mail: j.rosendaal@klikksafe.nl

RECHT OP VERSCHIL

De in het bericht "Recht op verschil" in De Saambinder van 20 augustus genoemde website is niet correct vermeld.

De juiste aanduiding is:

www.gelijkheidsonderzoek.nl

Het Deputaatschap bij de
Hoge Overheid

KERKDIENTEN

ZONDAG 30 AUGUSTUS 2009

Aagtekerke 9.30, 14.30 en 19.00 uur leesdienst; Aalburg 9.30 en 16.00 uur ds. C. Harinck; Aalst 9.00 en 14.30 uur kand. Van

Rijswijk; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Andijk 10.00 uur ds. W.J. Karels; Apeldoorn 10.00 uur kand.

Bredeweg en 15.00 uur ds. De Wit; Barendrecht 10.00 en 16.30 uur ds. Terlouw; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00 uur ds. Van Manen; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. De Heer; Benthuisen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 14.30 uur ds. Van der Net; Bodegraven 10.00 uur ds. Van Gelder; Boskoop 16.30 uur ds. Paul; Brakel 10.00, 14.30 en 18.30 uur ds. Verschuure; Breda 10.00 en 14.30 uur stud. Visser; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur (H.D.) ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 uur ds. Moerkerken en 19.00 uur ds. Mondria; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Delft 10.00 en 16.00 uur stud. Baaijens; Den Helder 19.00 uur ds. W.J. Karels; Deventer 15.00 uur ds. Schreuder; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Schipper; Doetinchem 15.00 uur kand. Boeder; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. Brugge; Ede (Nieuwe Kerk, Verl. Maanderweg 33) 19.00 uur ds. Visscher; Elspeet 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Emmeloord 19.00 uur ds. Schot; Enkhuizen 10.00 en 16.00 uur (H.D.) ds. Heijkamp; Enschede 16.45 uur ds. Kattenberg; Enter 9.30 en 19.00 uur ds. Kattenberg; Ermelo 9.30 en 16.00 uur ds. Verweij; Goes 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. Boogaard; Gouda 9.30 (H.D.) en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur ds. Hakvoort en 14.00 uur leesdienst; 's-Gravenzande 19.00 uur stud. Baaijens; Groningen 16.00 uur ds. Tuinier; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Hellevoetsluis 18.00 uur ds. P. Mulder; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 16.30 uur ds. Joosse; Hoofddorp 19.00 uur ds. L. Blok; Houten 11.00 en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. Tanis; Kapelle-Biezelinge 9.30 en 18.00 uur ds. Baan en 14.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Kruijningen 9.30 en 18.00 uur ds. Hoogerland en 14.00 uur leesdienst; Leerdam 14.30 uur ds. Karens; Leiderdorp 10.00 en 16.30 uur ds. L. Blok; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Meeuwen 18.00 uur stud. Visser; Meliskerke 9.30, 14.30 en 19.00 uur leesdienst; Middelburg-Centrum 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 14.00 uur ds. Baan; Middelharnis 9.30 uur ds. Gunst; Moerkapelle 9.30 uur ds. Paul en 15.30 uur ds. W. Harinck; Naaldwijk 19.00 uur ds. Terlouw; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Vermeij; Nieuwdorp 9.30 en 18.30 uur ds. Melis en 14.00 uur ds. Van Krimpen; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur leesdienst; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. Van Boven;

Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Ooltgensplaat 9.30 en 18.00 uur stud. IJsselstein; Oosterend-Texel 10.00 en 16.00 uur ds. Moens; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. J. Karels; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Opperdoes 16.00 uur ds. W.J. Karels; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Pater; Ouddorp 14.30 uur ds. Schipper; Poederoyen 14.30 uur ds. Brugge; Poortugaal 19.00 uur ds. Silfhout; Puttershoek 15.00 uur ds. Pater; Rhenen 16.00 uur ds. F. Mulder; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. De Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 17.00 uur kand. Van Rijswijk; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur leesdienst; Rijssen-Zuid 9.30 en 18.30 uur ds. Schreuder en 14.30 uur leesdienst; Rilland-Bath 14.00 uur ds. Melis; Rotterdam-Alexanderpolder 16.30 uur ds. Van Gelder; Rotterdam-Centrum 10.00 en 16.00 uur ds. Mondria; Rotterdam-Zuidwijk 10.00 en 16.00 uur stud. Maljaars; Scherpenisse 9.30 en 18.30 uur ds. Bakker en 14.00 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Sint Annaland 18.00 uur ds. Gunst; Sliedrecht (Middeldiepstraat 31) 12.00 uur leesdienst en 19.00 uur stud. Maljaars; Soest 9.30 uur ds. Kleppe; Spijkenisse 10.00 en 15.30 uur ds. P. Mulder; Stad aan 't Haringvliet 15.30 uur stud. IJsselstein; Terwolde-De Vecht 14.30 uur ds. De Heer; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. Labee; Uddel 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Urk 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Utrecht 10.00 en 16.00 uur stud. G.W.S. Mulder; Veen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. Mijnders; Vlaardingen 15.30 uur ds. Labee; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Golverdingen en 14.00 uur leesdienst; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. Karens; Westkapelle 9.30, 14.00 en 18.30 uur ds. Meeuse; Wierden 14.00 en 18.30 uur kand. Bredeweg; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Wolphaartsdijk 14.00 uur ds. Golverdingen; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen en 14.00 uur leesdienst; Zaandam 18.30 uur stud. G.W.S. Mulder; Zeist 10.00 (H.A.) en 18.30 uur ds. Van Ekeveld; Zoetermeer 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Zwijndrecht 9.30 en 16.30 uur ds. Veenendaal; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. Vogelaar.

■ DINSDAG 1 SEPTEMBER 2009

Beekbergen 14.30 uur ds. Schreuder (huw.bev.); Brakel 19.30 uur ds. Mondria; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 14.00 uur ds. Silfhout (huw.bev.); Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 19.30 uur ds. Van Dieren; Ermelo 19.30 uur ds. Hog-

chem; Goudswaard 19.30 uur ds. Van Ekeveld; Meeuwen 19.30 uur ds. Verschuure; Terwolde-De Vecht 19.30 uur ds. Van Gelder; Uddel 19.30 uur ds. De Wit; Urk 19.30 uur ds. Van Belzen.

■ WOENSDAG 2 SEPTEMBER 2009

Amsterdam-Noord 19.30 uur ds. Brugge; Barneveld-Zuid 19.30 uur ds. Hogchem (H.D.); Capelle a/d IJssel-Middelwatering 13.45 uur ds. Silfhout (huw.bev.); Emmeloord 19.30 uur ds. Schot (Opening nieuw kerkgebouw); Kamperland 19.30 uur ds. Veenendaal; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. Vermeij; Melissant 19.30 uur ds. P. Mulder; Middelharnis 19.30 uur ds. Meeuse; Moerkapelle 14.45 uur ds. Paul (huw.bev.); Nieuwdorp 19.30 uur ds. Hakvoort; Nieuwe Tonge 19.30 uur ds. De Leeuw; Oosterend-Texel 19.00 uur ds. Moens; Poederoyen 19.30 uur ds. Bakker; Sprang-Capelle 19.30 uur ds. Terlouw; Terwolde-de Vecht (in de Grote Kerk Loolaan te Apeldoorn) 14.00 uur ds. Van Aalst (bev. kand. Boeder.) en 19.00 uur Ds. Boeder (intrede).

■ DONDERDAG 3 SEPTEMBER 2009

Barneveld-Centrum 12.00 uur (huw.bev.) ds. Hogchem en 19.00 uur ds. Pater (zendingsdienst); 's-Gravenzande 19.45 uur ds. Van der Net; Hellevoetsluis 19.30 uur ds. W.J. Karels; Leerdam 19.30 uur ds. Hoogerland; Marknesse 19.30 uur ds. Van Belzen; Naaldwijk 19.45 uur ds. Karens; Opheusden 19.30 uur ds. De Leeuw; Opperdoes 19.30 uur ds. Schot; Ouddorp 19.30 uur ds. F. Mulder; Rhenen 19.30 uur ds. Beens; Scheveningen 19.30 uur ds. Silfhout; Wolphaartsdijk 19.30 uur ds. Melis; Zaandam 19.30 uur ds. Neele.

■ VRIJDAG 4 SEPTEMBER 2009

Barneveld-Centrum 14.15 uur ds. Hogchem (huw.bev.); Hardinxveld-Giessendam 14.15 uur ds. W.J. Karels (huw.bev.); Marknesse 19.30 uur ds. Tanis (huw.bev.); Scherpenzeel 13.00 uur ds. Verschuure (huw.bev.).

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar ('t Wuiver 2-a) 10.00 en 16.30 uur ev. G. Baan; Amsterdam (Looiersgracht 70) 10.30 en 17.00 uur ev. J. Krijgsman; Emmen (Prinsesselaan 6-l) 9.30 en 15.30 uur ev. C. van Drunen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2-c) 9.30 en 16.00 uur ev. S. de Visser; Merksem (Oude Bareellei 64) 10.00 en 17.00 uur ev. A. van Setten; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur ev. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

BEGRAFENISVERZORGING KINA

010 - 458 31 12

Rotterdam, Drechtstreek, Krimpenerwaard, Gouda
D.W. Schipper 010-4506626 J. Kooijman 0182-583932
Capelle aan den IJssel Gouda

Wij verzorgen alleen begrafenissen.

AMELAND-TERSCHELLING- BAKKEVEEN (frl.) t.h. luxe Chalets en Stacaravans

huur niet duur! ± halve prijs
Kijk op www.vdsluivakanties.nl
of bel 0512-516096

U kunt ook reserveren voor 2010

De Vluchtheuvel

De Vluchtheuvel, biedt hulp bij psychische noden, opvoedingsvragen, verliesverwerking, huwelijks- en gezinsproblemen. Spreekuur iedere werkdag van 10.00 uur tot 12.00 uur: 0348-489999 of www.stichtingdevluchtheuvel.nl.

Begrafenisverzorging van der Vliet

Voor een stijlvolle begrafenis

in Elspeet en omstreken

G.J. van der Vliet, Boekweitweg 22,
8075 CP ELSPEET

Tel: 0577-492830, b.g.g. 06-12934519
Dag en nacht voor u bereikbaar.

Wij verzorgen alleen begrafenissen.

*Begrafenisonderne
De Illoe*

Delkant 8 - 5311 CJ Gameren
Tel. 0418 - 56 21 74

Voor Leerdam en omstreken
J.H. van Panhuis 06 - 51 52 31 03

www.begrafenisondernemingdekloe.nl

*Orgelmakerij
Boogaard*

Gravenstraat 4
7461 TN RIJSSSEN
Telefoon 0548-521637
Telefax 0548-544904

Nieuwbouw-Restauratie-Stem- en onderhoudswerk.

De inrichter voor Kerk, School en Kantoor

Showroom: Marconistraat 13, 4461 HH Goes
Postadres: Postbus 36, 4400 AA Yerseke
T 0113 57 29 07 F 0113 57 38 73
E info@piethoekman.nl M 06 53 15 47 11

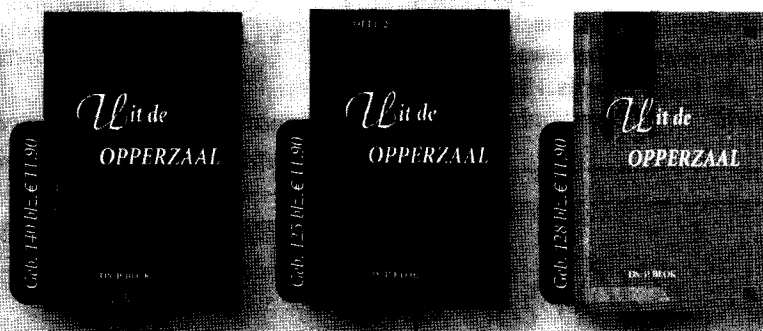
HOEKMAN
GOES - YERSEKE

UIT DE OPPERZAAL HERDRUKT!

Donderdag 20 augustus j.l. herdacht ds. P. Blok zijn 50-jarig ambtsjubileum. Gedurende een lange periode mocht hij dienstbaar zijn in de Gereformeerde Gemeenten. Ook na zijn emeritaat mag hij op hoge leeftijd nog in de gemeenten voorgaan.

Van zijn hand verscheen een niet onbelangrijk aantal boeken. Onze uitgeverij bracht en brengt nog steeds boeken van ds. Blok op de markt. Een van de bekendste en meest verkochte titels is *Lit de opperzaal*; een driedelige serie, waarin ds. Blok put uit tal van voorvallen en ontmoetingen tijdens zijn ambtelijke loopbaan.

**Op veler verzoek zijn deze
delen opnieuw herdrukt.**

Alle delen zijn weer leverbaar!

Uitgeverij Boekhandel

Gebr. Koster

Nairacstraat 17, 3771 AW Barneveld
tel. 0342 - 41 69 86
www.gebrkoster.nl

Zorgverleners

KRAAMZORG

THUISZORG

RST Zorgverleners.
800 zorgverleners staan voor u klaar!
Voor identiteit en kwaliteit.

Bel voor informatie over kraamzorg,
wijkzorg, gespecialiseerde
verzorging, verpleging,
(huishoudelijke) verzorging:
0342 - 42 23 24.
Of wordt zelf RST Zorgverlener!
Reageer op: 0342 - 40 54 65 of
info@rstzorg.nl.

**Identiteit
Kwaliteit!**

Tel. (0342) 42 23 24

Burg. Kuntzweg 27 A • Postbus 154
3770 AD Bunnik • Fax (0342) 42 25 59
www.rstzorg.nl • E-mail: info@rstzorg.nl

AVONDMAAL-SERVIEZEN

Uit voorraad of naar tekening.

Schoonhovens Silverhuys B.V.

Postbus 35, 2870 AA Schoonhoven,
Telefoon 0182 - 382614.

Voor het leveren en leggen van
natuurstenen- en keramische vloeren. Alleen eerste klas kwaliteit en
steeds de **laagste prijs.** Tegelzet-
tersbedrijf **J. Slingerland**, 0184-
611917.

Dorst

BEGRAFENISVERZORGING

Molenpad 4
4696 BP Stavenisse
Telefoon: 0166 69 74 38
Mobiel: 0610 64 28 07

Wij verzorgen alléén begrafenissen

Begrafenisverzorging van der Klooster

De laatste zorg in vertrouwde sfeer
voor begrafenissen met een christelijke
visie op de dood. Voorne & Putten,
Noord- en Zuid-Beveland

Arjen & Agaat van der Klooster

Wij verzorgen begrafenissen
(geen crematies) op de gehele Veluwe,
in Kampen e.o. en in Rijssen e.o.

Begrafenisverzorgers:

G. v.d. Berg | D. Markusse | B.F. Nijhof | B. Vos

Nunspeet, Elburg e.o.	T 0341-253813
Kampen e.o.	T 06-53363828
Rijssen e.o.	T 0548-540053
overige plaatsen en b.g.g.	T 0577-401689

Begrafenisverzorging Vos

Aardhuisweg 74, 3888 MG Uddel
tel. 0577-401689

KLASSE MAAKT ONDERSCHIED

Stolk Orgels
is hoofddealer van:
Johannus - Eminent
Domus - Ahlborn

tel.: 0180 - 31 56 52

Nieuwkerk a/d IJssel, Vrijheidslaan 55,
Krabbendijke, Oostpolderweg 1
Nederhemert Nrd., Ormelingsstraat 36
Beesd, Veerweg 14
Papendrecht, Overtoom 18

UNIEK IN PRIJS

I www.revoke.nl
E info@revoke.nl
T 0184-642253

*Reformatische Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echtparen*

STENEN VLOEREN

ook voor kerkvloeren

de grootste keuze!

Grote showroom van 1200 m²

700 Soorten tegels en natuur-
steen in voorbeeldvloeren

Montage door eigen vakmensen

Met of zonder vloerverwarming

Acties?
Bij ons altijd scherpe
prijzen!

KROON
VLOEREN IN STEEN

www.kroonvloereninsteen.nl

WIKES *Persoonlijke zorg
voor uw begrafenis*

Telefoon (0172) 21 21 22

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop

*Wij verzorgen alleen begrafenissen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden*

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING
G. WEGENAAR

Buurtlaan West 26 tel. 0318-526641
3905 JR Veenendaal www.wegenaar.nl

**begrafenisverzorging
Den Hollander**

Begrafenissen in Vlaardingen, Rotterdam,
Gouda, Den Haag en omstreken.
Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst
uitvaartcentrum of thuis met koeling.

 Geen crematies.
Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509
www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

Onze **luxe vakantiebungalow**
'TABERNA' op 't Lochtenveld in
Elspeet is te huur vanaf week 36.
Voor informatie: www.taberna-elspeet.nl. U kunt ons mailen op
info@taberna-elspeet.nl of bellen
naar 078 6122667 / 06 2827 2379

Begrafenisonderneming Treur

E. Treur
Kroostweg 22
3704 ED Zeist
Telefoon 030 - 6924258
www.begrafenisondernemingtreur.nl
info@begrafenisondernemingtreur.nl

Zorg...

Respect...

Aandacht...

Geen crematies...

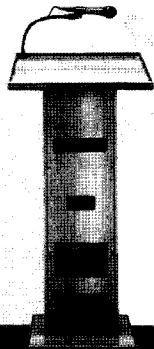
Walcheren, Noord- en Zuid-Beveland

Begrafenisverzorging
Poppe

Tel. 0118-616012 of 0113-342304

Begrafenis Verzorging Tollenaar
Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen
Tel. 0115-612554 - Geen crematies

'n Helder geluid!

Lagarde

De geluidssystemen
van Lagarde,
helder en krachtig.

Bel (0341) 37 57 57 voor meer informatie.

Begravenisonderneming STAM

Planetenlaan 26, 2957 SN Nw. Lekkerland
Tel. 0184 - 685240. - Geen crematies -

Koeling in uw Kerk(gebouw)

Voor elk probleem? Bel AKTIE
Tel: 010-4517471

CO2 metingen

Advies en installatieburo

Voor een vrijblijvende offerte
aktie@klikSAFE.nl

BOEDER SCHERPENZEEL
**COMFORT
KLEDING**

SERVICE AAN

HUIS MOGELIJK

AMBTSKLEDING | ROUWKLEDING

KOORKLEDING | ZAKELIJKE KLEDING

WWW.BOEDERCOMFORTKLEDING.NL

GLASHORST 123A | 3925 BR SCHERPENZEEL | T (033) 258 98 30

**Rust en ontspanning in de
prachtige Eifel!** Ruime apparte-
menten te huur. Inl.: 0118-606707
en www.huizesolagrati.nl.

Te koop gevraagd: THEOLOGISCHE BOEKEN

Antiquariaat Den Hertog

dhr. G.J. Zwoflerink

Elzenkade 6, 3992 AC Houten,

Tel. 030-6346681

BARNEVELDSE BEGRAFENISVERENIGING

Voor een eervolle, eenvoudige verzor-
ging van begravenissen in Barneveld
en omstreken.

- geen CREMATIE
- eigen personeel
- vervoer van en naar alle plaatsen
- dag en nacht te ontbieden
- levering van grafstenen
- opgave van lidmaatschap

G. de GROOT

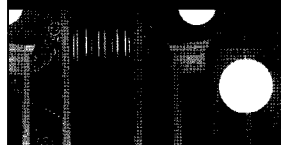
Zr. J.H.D. Vermeulenstraat 5

3774 JW Kootwijkerbroek

Tel.: 0342-441812

Orgelbouw Advies Commissie

een betrouwbare partner!

nieuwbouw · restauratie · overplaatsing · onderhoud

*ook voor akoestische
vraagstukken*

Neem voor meer informatie
contact op met

Dhr. H. den Hollander

Tel. (010) 435 44 35

Vereniging van
Organisten der
Gereformeerde
Gemeenten

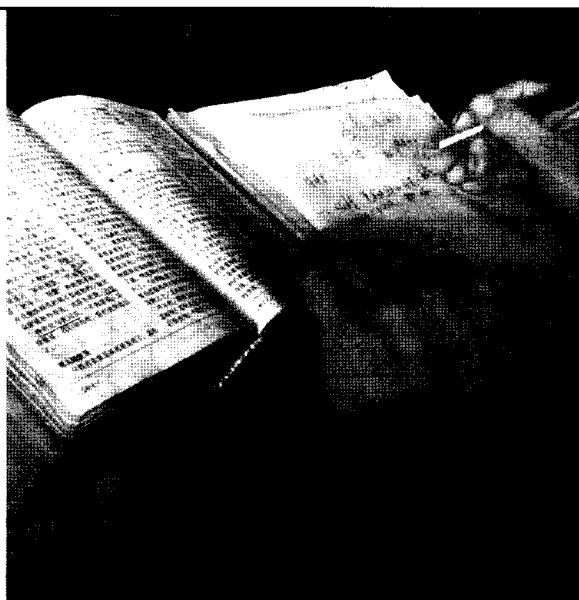
Christelijk
onderwijs
is nu nodig

Waar het christelijk onderwijs in China.

Waar het onderwijs bedoeld als thuis.

Waar het onderwijs voor toekomstperspectief.

Waar het onderwijs meer dan een geschenk!

Stort uw gift op 3473. 76. 029 t.n.v.

Hudson Taylor/SBHC te Rhenen.

HUDSON TAYLOR

Stichting Bijbelse Hulpverlening China

Voor info of voorlichting: Bel 06 200 13 173 of kijk op www.hudsonTaylor.nl

Benieuwd naar de waarde van uw oude boeken en Bijbels?

Kom dan D.V. 5 september naar Maartensdijk.

Drs. Ton Bolland taxeert zaterdag 5 september van 9.30 - 16.30 uur gratis uw oude boeken en Bijbels bij boekbinderij Kok in Maartensdijk.

Tevens vrijblijvend prijsopgaaf restauratie door R. Kok. Bezoekers van deze dag ontvangen 10% korting op restauratie van hun oude boeken en Bijbels. Tijdens uw bezoek staat de koffie met een hapje en een drankje voor u klaar, want **wij bestaan 25 jaar!**

Statenbijbel en boekrestauratie, onze specialisatie!

Dorpsweg 46
2781 CG Maartensdijk (Ud.)
Tel. (0346) 21 50 75
www.boekbinderijkok.nl
info@boekbinderijkok.nl

De boekbinders.

R. KOK

BOEK- EN BIJBELRESTAURATIE

NIEUW! MANNENKOOR IN GOUDA

Op D.V. **dinsdag 8 september a.s.** gaat een nieuw **regionaal mannenkoor** in Gouda van start o.l.v. Henri Adema.

De repetities zullen wekelijks op dinsdag worden gehouden in de aula van gebouw Bèta van het Driestar College aan het Ronsseplein 1, te Gouda.

Het repertoire zal bestaan uit psalmen en geestelijke liederen.

De grondslag van het koor is de Bijbel en de 3 formulieren van Enigheid.

Instrumentale begeleiding van het koor is toegezegd door organist Marco den Toom, pianist Gezinus Veldman en Duo Friends (panfluit/viool duo Gerlinda v.d. Berg en Corrie Wielinck.

Van harte nodigen we alle jongens en mannen vanaf 16 jaar uit om de eerste avond bij te wonen.

We verwachten u / jou op dinsdag 8 september om 20.00 uur. Vanaf 19.45 uur inloop met koffie. Tot ziens!

Info: Jan Hoogerbrug : 06-53548921 • Email: famhoogerbrug@kliksafe.nl

Christelijke begrafenisverzorging

De Bruijn

Voor een meer eervolle begrafenisverzorging in de provincie Utrecht en de regio's Gouda en Hilversum.

Tel. 0346-281711.

Dag en nacht bereikbaar. (Geen crematies).

De Laatste Zorg

Begrafenisverzorging

Joop van Dijk Joh. zn.

- **Geen crematies.**
- Begravenissen verzorgen wij geheel naar wens van de familie.
- Gespecialiseerd in thuisopbaring.
- Wij verzorgen begravenissen in elke plaats waar u wenst.
- Ook als u niet of elders verzekerd bent.

Burg. ten Veldestraat 22

8281 ZS Genemuiden

T 038-385 42 30

M 06-20 36 10 34

F 038-385 87 66

E info@delaatstezorg.nl

I www.delaatstezorg.nl

HOUTSNIJWERK

Ook teksten in div. modellen.

G. van den Dikkenberg, Munnikenweg 11, 3905 MD Veenendaal.

Tel./fax 0318 540252.

BOEKEN EN MUZIEK

VAN DER BOOM

Voorstraat 41 - 3245 BG Sommelsdijk

Tel. (0187) 48 26 14 - Fax (0187) 48 45 20

de Ster-serie

bram en de boog
brentz en de kip
op zoek naar het Kind
Petrus en de haan
de sprong in de beek
€ **7,50** per deel

€3,50

Wat moeder vertelde
Om voor te lezen vanaf 6 jaar.
Om zelf te lezen vanaf 8 jaar.

Uitgeverij en Boekhandel

Postbus 213 - 3850 AE Ermelo - tel. 0341-563310 Fax 0341-493055

www.delezerboeken.nl - e-mail: delezer@kliksafe.nl

'Uit de Bron'

het Oude en Nieuwe Testament compleet in 7 delen met 450 vertellingen.

Op duidelijke en leerzame wijze brengt C. von Rijswijk de vertellingen tot de kinderen.

De sprekende illustraties verduidelijken de tekst.

Compleet € 159,00; per deel € 26,00

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel